

MONETARİZM ve RASYONEL BEKLENTİLER TEORİSİ

Coşkun Can Aktan

Dokuz Eylül Üniversitesi

İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi

ccan.aktan@deu.edu.tr

Özet

Monetarizm, para arzı ile fiyatlar genel seviyesi arasındaki ilişkileri inceleyen bir iktisat teorisidir. Monetarizm, esasen enflasyon konusunu teorik ve ampirik çalışmalarla inceleme konusu yapmıştır. Monetaristler enflasyonun temel nedeni olarak para arzının hükümetlerce gereksiz yere ve aşırı ölçüde artırılmasını görmektedir. Monetaristlere göre, ekonomideki istikrarsızlıkların bir çoğu parasal kökenlidir. Rasyonel beklentiler teorisinin iktisat bilimine yaptığı katkı ise fiyat hareketleri ve bunun “beklentiler” üzerindeki etkileri olmuştur.

Anahtar Kelimeler: Monetarizm, para arzı, parasal büyüme, rasyonel beklentiler teorisi,

Alan Tanımı: İktisat

MONETARISM AND RATIONAL EXPECTATIONS THEORY

Abstract

Monetarism is a theory that analyzes the relationship between general price levels and money supply. Monetarism aims to explore inflation phenomenon with theoretical and empirical studies. Monetarists believe that the main reason of inflation is due to increase of money supply by governments. They believe that inflation is always and everywhere is a monetary phenomenon. The main contribution of rational expectations theory, on the other hand is expectations of economic agents on price movements.

Keywords: Monetarism, money supply, money expansion, rational expectations theory

JEL Codes: E30, E51, E52

I. GİRİŞ

İngiliz iktisatçı John Maynard Keynes' in 1936 yılında yayınladığı "İstihdam, Faiz ve Paranın Genel Teorisi" başlığını taşıyan eserinde yer alan görüşleri uzun yıllar makro iktisat teorisinin temelini oluşturmuştur. Keynes' in fikirlerinden hareketle geliştirilen Keynezyen İktisat, ekonomi politikası araçlarından özellikle maliye Politikasına ağırlık vermiştir. Keynezyenler ekonomide ortaya çıkan sorunlara karşı maliye politikalarının (başlıca; kamu harcamaları politikası, vergi politikası, borçlanma ve borç yönetimi politikası, bütçe politikası v.s.) etkin olarak uygulanabileceğini savunmuşlardır.

Keynesyen iktisat politikalarına karşı çıkan iktisatçıların başında Chicago İktisat Okulu' nun kurucusu olarak kabul edilen Milton Friedman gelmektedir. Friedman 1940' lı yılların sonlarından günümüze değin yayınladığı bir çok eserinde müdahaleci keynesyen maliye politikası yaklaşımını şiddetle eleştirmiştir. Friedman yaptığı araştırmalarda üretim ve fiyatların belirlenmesinde temel etmenin maliye politikası araçları olmadığını belirtmiştir. Friedman' a göre enflasyon, işsizlik, bütçe açıkları v.b. iktisadi sorunların temelinde para politikaları yatmaktadır. Friedman' a göre ekonomi üzerinde iktisat politikası araçlarından en etkili olanı para politikasıdır. Özetle, Monetarizm, üretim ve fiyatların belirlenmesinde birinci önemli faktörün "para" olduğunu savunan çağdaş iktisadi düşüncelerden birisidir.

Bu çalışmada Monetarizm ve daha sonraları bu teoriden hareketle geliştirilen Rasyonel Beklentiler Teorisi' nin temel esasları incelenmektedir.

II. MONETARİZM

Monetarizm büyük ölçüde, 1976 Nobel Ekonomi Ödülü'nü kazanan Amerikalı iktisatçı Milton Friedman tarafından geliştirilmiş bir teoridir. Friedman, 1976 yılında "Paranın Miktar Teorisi Üzerine Çalışmalar" başlığı altında, editörlüğünü yaptığı bir kitap yayınladı (Friedman: 1956). Bu çalışma ile Friedman esasen monetarizmin temel ilkelerini ortaya koymuş oldu. İleriki yıllarda Chicago Üniversitesi'ndeki meslekdaşları ve öğrencileri ile birlikte, teorik görüşlerini daha da geliştirdi ve bazı ampirik çalışmalarla bu görüşlerini doğruladı.

Monetarizm, esasen çağdaş iktisadi sorunlardan biri olan enflasyon konusu üzerinde durmuştur. Bu politika enflasyonun temel nedeni olarak para arzının hükümetlerce gereksiz yere ve aşırı ölçüde artırılmasını görmektedir. Monetaristlere göre, ekonomideki istikrarsızlıkların bir çoğu parasal kökenlidir. Bu nedenle para politikası iktisadi sorunlara karşı diğer iktisat politikası

araçlarından daha etkilidir. Monetarizmin temel ilkelerini Friedman' ın kendi ifadeleriyle aktarmaya çalışalım:

“ 1. Para arzındaki büyüme oranı ile nominal gelirin büyüme oranı arasında çok kesin olmamakla birlikte bir ilişki bulunmaktadır.

2. Bu ilişki çok kesin değildir. Çünkü para arzındaki artışların geliri etkilemesi zaman alır. Ayrıca, bunun ne kadar süreceği de belli değildir.

3. Ortalama olarak para arzındaki artış, nominal gelirleri yaklaşık 6 ve 9 ay arasında geçecek bir süre sonunda etkiler.

4. Nominal gelirin büyüme oranındaki artış etkisi ilk olarak üretim üzerinde görülür. Bu daha sonra fiyatlara yansır.

5. Ortalama olarak, fiyat etkisi yaklaşık olarak 6 ve 9 ay arasında değişen zaman boyutu içerisinde ortaya çıkar. Para arzındaki artış ile enflasyon arasındaki toplam gecikme ortalama 12-18 ay arasındadır.

6. Para arzındaki artış ile bunun nominal gelirlere ve daha sonra fiyatlara yansımaya ilişkisi ‘çok kesin ve belirli’ değildir. Bu ilişkide bir kayma söz konusudur.

7. Kısa dönemde (5 veya 10 ay kadar bir sürede) para arzındaki değişimler öncelikle üretimi etkiler. 10 ayı aşan bir sürede para arzının büyümesi fiyatları etkiler” (Macesich, 1983: 3-4).

Monetarizm, esasen bu ilkeleri ile klasik iktisatçıların açıkladıkları Miktar Teorisini yeniden ön plana çıkarmıştır. Bununla birlikte monetaristler Klasik Miktar Teorisi'ni bazı yönlerden eleştirmişler ve bu teorinin enflasyonu açıklamak için yeterli olmadığını öne sürmüşlerdir. Monetaristlere göre, $MV=PT$ şeklinde ifade edilen klasik miktar teorisi formülünde yer alan paranın dolaşım hızı (V) sabit değil, aksine bazı değişkenlerin istikrarlı bir fonksiyonudur. Friedman' ın analizleri ile geliştirilen monetarizme aynı zamanda “Modern Miktar teorisi” adı da verilmektedir (Bkz. Vane ve Tompson, 1979; Greenhut ve Stewart, 1983; Savaş, 1984).

Monetaristler, serbest piyasa ekonomisinin kendi iç dinamiği sayesinde istikrarlı bir model olduğunu savunmakla birlikte, klasik iktisatçılardan farklı olarak ekonominin her zaman tam istihdam düzeyinde olmayacağını kabul etmektedirler. Monetaristler, insanların daha iyi bir iş arama veya işsizlik yardımından yararlanmaları neticesinde belirli bir süre işsiz kalabileceklerini, böylece ekonomide her an bir “doğal işsizlik” olabileceğini öne sürmüşlerdir. Monetarizm,

esasen klasik iktisadın temel ilkelerini aynen kabul etmekle birlikte, ondan başlıca iki noktada ayrılmaktadır:

- Klasik miktar teorisi açıklaması yetersizdir.
- Ekonomi her zaman tam istihdam düzeyinde dengede değildir; doğal işsizlik hipotezi.

Klasik iktisat ve monetarizm arasındaki bu iki temel farklılığa rağmen her iki teori de enflasyonun en önemli kaynağının para arzındaki artışlar olduğunu kabul etmektedir. Monetaristlere göre enflasyonu kontrol altına almak için en etkin araç para politikasıdır. Para arzındaki değişimler, para talebinden bağımsız bir şekilde para otoritesince bağımsız olarak belirlenir. Ancak para otoritesinin bu gücünün sık sık değişen para artış hızları şeklinde uygulanması istikrar değil istikrarsızlık getirir. Monetaristler, bu istikrarsızlıkları önlemek için para arzının belirli bir oranda ve ekonomideki gelişmelerle orantılı olarak kademeli bir şekilde artırılmasını önermektedir.

Bu kısa açıklamalardan sonra şimdi monetarizmin temelini oluşturan parasal genişleme konusunu kısaca ele almakta yarar bulunmaktadır.

A. PARASAL GENİŞLEMENİN NEDENLERİ, ETKİLERİ VE SONUÇLARI

Parasal genişleme, hükümetlerin merkez bankası üzerinde doğrudan ve/veya dolaylı yollardan etkide bulunarak para arzını artırmalarıdır. Politik ve ekonomik istikrarsızlığın egemen olduğu ülkelerde para arzının aşırı biçimde genişlemesinin temel nedeni siyasi olgulardır. Siyasi otorite, yeniden seçilebilmek için kamu harcamalarını sürekli olarak artırmakta, bunun neticesinde kamu kesimi finansman açıkları sorunu ortaya çıkmaktadır. Kamunun finansman açığı ise başlıca beş ayrı yoldan karşılanmaya çalışılmaktadır. Bunlar; vergileme, iç borçlanma, dış borçlanma, para basma, döviz rezervlerinin kullanılmasıdır.

Kamu ekonomisinin görev ve fonksiyonlarının genişlemesi kamu harcamalarının sürekli artması anlamına gelmektedir. Artan kamu harcamalarına paralel olarak siyasal iktidarlar finansman sorunu ile karşı karşıya kalmaktadırlar. Kamu harcamalarının finansmanında temel kaynak vergilerdir. Vergiler devletin en önemli finansman kaynağı olmasına rağmen bunun sınırları bulunmaktadır. Herşeyden önce vergilerin artırılması, vatandaşlar tarafından tepki ile karşılanabileceğinden oy kaybetmek istemeyen ve yeniden seçilebilmeyi planlayan siyasal iktidarlar, vergileri özellikle seçim öncesi dönemlerde fazla

artırmamaya özen gösteririler. Kamu harcamalarının tamamen vergi ile finanse edilmemesi bütçe gelirleri ile bütçe harcamaları arasındaki dengesizlik sorununu yani “bütçe açığı” sorununu gündeme getirir.

Hükümetler bütçe açığını tamamen vergi ile finanse etmeyince, bu kez vergi-dışı finansman kaynaklarına yönelirler. Vergi-dışı finansman kaynakları ise borçlanma ve emisyonudur.

Önemle belirtelim ki, vergi yükünün giderek artmasının ekonomi üzerinde ciddi sorunlara yol açması kaçınılmazdır. En başta vergi yükünün artmasının toplam tasarrufları, yatırımları ve emek arzını olumsuz etkilemesi sözkonusudur. Bu, netice olarak işsizliğin artması, ekonomik büyüme ve kalkınmanın yavaşlaması ve üretkenliğin azalması anlamına gelir. Dahası, vergilerin ağırlaşması, vergi kaçakçılığı sorununu da beraberinde getirir. Vergi kaçakçılığı, yeraltı ekonomisinin (kayıtdışı ekonominin) genişlemesi ve devletin vergi gelirlerinin azalması sonucunu doğurur.

Borçlanmanın da ekonomi üzerinde olumsuz sonuçları vardır. Devletin kamu harcamalarını iç borçlanmaya (hazine tahvil ve bono ihracı, Merkez Bankası’ndan kısa vadeli avans vs.) başvurarak finanse etmeye yönelmesi kısa dönemde faiz oranlarını artırır. Faiz oranlarının artması üretim ekonomisinin daralması ve yatırımlara aktarılacak fonların milli gelire hiç bir katkısı olmayan rant ekonomisi içinde değerlendirilmesi neticesini doğurur. Faiz oranlarının artması, müteşebbislerin kredi kullanma maliyetlerini önemli ölçüde artırır. Özetle, devletin iç borçlanmaya başvurması reel sektör üzerinde olumsuz sonuçlar doğurur. Uzun dönemde ise gelecek kuşakların vergi yükünün artması sorunu gündeme gelir. Bu çerçevede değerlendirildiğinde aşırı iç borçlanma reel ekonomi açısından son derece sakıncalı bir maliye politikası aracıdır. Üstelik, kamu harcamalarının borçlanma ile finanse edilmeye çalışılması, kamu ekonomisini adeta bir “fasit daire” içine sokar. Zira, asıl amacı kamu harcamalarını finanse etmek olan devlet, borçlanma ile faiz yükünü artırır ve yeniden, bu kez daha yüksek faizle borçlanmaya başvurmak zorunda kalır.

Devletin dış borçlanmaya başvurması sınırlı olduğu ve verimli alanlarda kullanıldığı takdirde ekonomi açısından faydalı olabilir. Ancak giderek artan dış borçlanma kamu ekonomisinde bir başka dengeyi olumsuz etkiler. Devletin dış borçlarının artması, dış borç faiz yükünün artması sorununu da beraberinde getirir. Netice olarak, devletin döviz kaynaklarının bir kısmı, dış ülkelere dış borç ana parası ve faizi olarak geri ödenmek zorundadır. Bu durumda ödemeler

bilançosunda denge bozulabilir ve açık sorunu gündeme gelebilir. Anlaşıldığı üzere gerek iç, gerek dış borçlanma sınırlandırılmadığı takdirde ekonomi üzerinde ciddi sorunlar ortaya çıkarabilir.

Bütçe açıklarının vergi dışı finansman kaynaklarından bir diğeri emisyondur. Devletin merkez bankası kaynaklarına başvurarak karşılıksız para basması ve/veya merkez bankası avanslarını kullanması, daha sonra da bu borcun bir yasa çıkarılarak ortadan kaldırılması ya da uzun vadeli borç haline dönüştürülmesi (konsolidasyon = tahkim) işlemleri nihai olarak enflasyona yol açmaktadır. İktisat biliminde para arzı artışı ve fiyatlar genel seviyesi arasındaki ilişkinin pozitif yönde olduğu pek çok ampirik çalışma ile doğrulanmıştır. Özetle, kamu ekonomisinde hükümetlerin para arzını artırmalarının sonucu enflasyondur.

B. PARASAL GENİŞLEME VE FİYATLAR GENEL SEVİYESİ ARASINDAKİ İLİŞKİ

Parasal genişleme ve fiyatlar genel seviyesi arasındaki ilişkiler literatürde Miktar Teorisi olarak adlandırılmakta ve para teorisinin temelini oluşturmaktadır. Miktar teorisi, kısaca paranın miktarındaki artış ile fiyatlar genel seviyesi arasındaki ilişkiyi ele almaktadır. Miktar teorisi, çok basit ve anlaşılır bir hipotezi öne sürmektedir: paranın miktarındaki artışlar fiyatlar genel seviyesini artırır, yani enflasyona yol açar. Bunun tersi olarak paranın miktarındaki azalma, fiyatlar genel seviyesinin düşmesine, yani deflasyona yol açar.

Bu bölümde para arzındaki büyüme ile fiyatlar genel seviyesi arasındaki ilişkileri başlıca üç alt başlık altında inceleyeceğiz. İlk olarak, konunun tarihsel temellerini, daha sonra teorik temellerini ve son olarak da para arzı ile fiyatlar genel seviyesi arasındaki uluslararası ampirik araştırmaların sonuçlarını özetleyeceğiz. Bu son bölümde ayrıca ülkemizde para arzı ve fiyatlar genel seviyesi arasındaki ilişkiyi test etmeye çalışacağız.

1. Miktar Teorisinin Doğuşu

Para miktarı ve fiyatlar genel seviyesi arasındaki ilişkinin mevcut olduğunu ilk ortaya atan düşünürün Polonyalı Astrolog Copernicus (1473-1543) olduğu ileri sürülür Copernicus'un Polonya Kralı Sigismund I'in isteği üzerine para sorunlarını incelediği belirtilmektedir. Copernicus dışında konuyu inceleyenler arasında J. Bodin, Sir W. Petty, R.D. Cantillion adlı düşünürleri de saymak gerekir. J. Bodin (1530-1596), yayınladığı bir eserinde sikkelerden eksiltilmiş değerli maden oranıyla fiyat hareketlerini karşılaştırmıştır. Bodin, fiyatlardaki

artışın sikke ayar bozukluğu oranından çok daha yüksek olduğu sonucuna varmıştır. R. Cantillion (1680-1734) ise altın ve gümüş madenlerin keşfedilmesi neticesinde para miktarının artmış olduğunu ve bunun sonucunda fiyatlar genel seviyesinin yükseldiğini belirtmiştir. Fakat konuyu ilk kez detaylarıyla ve açık olarak inceleyenler, klasik liberalizmin kurucusu ve ilk temsilcileri olmuştur. Siyasi liberalizmin kurucusu olarak kabul edilen John Locke bir eserinde para miktarı ve fiyatlar arasındaki ilişkiyi şöyle açıklamıştır (Ergin,1981: 147):

“Arz ve talep sabit iken fiyatlar yükselirse, nedeni doğrudan doğruya para miktarındaki değişikliklerdir. Ancak paranın yavaş veya hızlı el değiştirmesine göre, fiyatlar az veya çok yükselir.”

Konuyu çok açık olarak ortaya koyan düşünürlerden birisi de D. Hume'dur. A. Smith ve diğer klasik iktisatçılar üzerinde çok büyük etkisi olan D. Hume (1711-1776), para miktarı ve fiyatlar arasındaki ilişkiyi şöyle açıklamaktadır (Ergin,1981: 149):

“İngiltere'deki altın ve gümüşün beşte dördünü bir gemiye yüklettiklerini ve gece denize açılan geminin battığını varsayalım. Ne olacaktır? Bütün İngiltere'nin parası bir gecede beşte dört azalmış bulunacaktır. Dolaşımdaki para Henry VIII ve Edward VI zamanlarındaki miktara inecektir. Fiyatlar da aynı oranda ucuzlayacaktır. Ucuzlayan İngiliz malları, yabancı ülkelere çok daha büyük miktarlarda satılacaktır. Yabancı malları ise, iç piyasada pahalılıkları dolayısıyla alıcı bulamayacaktır. Dışsatım artarken, dışalım azalacaktır. Dış ticaret, memlekete değerli maden kazandıracaktır. Altın ve gümüş girişi para stokunu eski hacmine getirince, fiyatlar da olay öncesi düzeye yeniden gelecektir...Bir gecede İngiltere'deki para stoku beş kat artarsa, gelişme ters yönde olacaktır. İç piyasada fiyatların yükselmesi, dışalımın çoğalmasına ve dışsatımın azalmasına yol açacaktır. Ülkeden altın çıkacaktır. Altın çıkışları, fiyatlar başlangıçtaki düzeyine ininceye dek sürecektir. Bir ulusun zenginliğini oluşturan, doğal kaynakları ve endüstrisidir. İngiltere, zenginliğini altın stokuna değil, sürüm pazarlarına borçludur. Uluslararası ticarete, işbölümü yapılması ve serbest bir düzen kurulması, devlet müdahalesinden daha iyi sonuç verir.”

D. Hume, para miktarındaki artışların hemen fiyatları artırmayacağını ve bunun bir zaman gecikmesi (time lag) ile fiyatlara yansıtacağını da ifade etmiştir. Tekrar Hume'un kendi sözleri ile aktaralım:

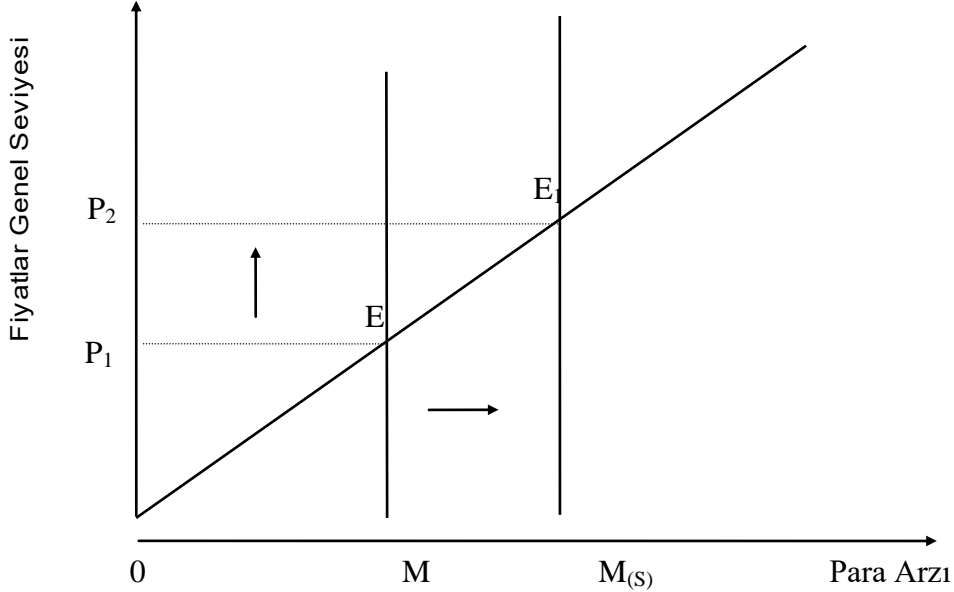
“Eşya fiyatlarının yükselmesi, altın ve gümüşün çoğalmasından ileri gelen kaçınılmaz bir sonuç olmakla beraber, pahalılık derhal başlamaz. Önceleri, fiyatlarda bir değişiklik görülmez. Fiyatların yükselmesi için zaman geçmesi gereklidir. Pahalılık adım adım ilerler. Evvela bir malın, sonra bir diğerinin fiyatı zam görür. Ve sonunda bütün fiyatlar, para miktarındaki çoğalışla aynı hizaya gelir.” (Ergin, 1981: 150)

Para miktarı ve fiyatlar arasındaki ilişkiyi ele alan düşünürlerden bir diğeri de ünlü klasik iktisatçılardan J.S. Mill (1806-1873)'dir (Şekil III.2). Mill, Hume'un miktar teorisi konusundaki görüşlerine katılmakla birlikte paranın dolaşım hızının da fiyatlar üzerinde etkili olacağını savunuyordu. Mill, yaptığı açıklamalarla miktar teorisini ilk kez matematiksel olarak formüle eden Irwing Fisher üzerinde de etkili olmuştur. Mill'in konu ile ilgili görüşlerini kendi sözleriyle aktarmaya çalışalım:

“Eğer, satışa sunulan malların miktarının sabit olduğunu varsayarsak, paranın değeri, paranın miktarına ve el değiştirme sayısına bağlı olacaktır. Netice olarak, mübadeleye konu olan malların sayısı aynı kalmakla birlikte, paranın değeri, paranın tedavül hızı ile ters yönlü bir ilişkiye sahip olacaktır.” (Ekelund-Hebert, 1990: 38)

2. Klasik Miktar Teorisi

Miktar teorisinin, para arzındaki ve paranın dolaşım hızındaki değişmelerin neticesinde fiyatlar genel seviyesinin değişeceğini ifade eden bir para teorisi olduğunu yukarıda belirttik. Bir başka ifadeyle, miktar teorisi, para miktarındaki değişmelerin doğrudan doğruya fiyatlar genel seviyesindeki değişikliklere yansıtacağını ifade eder. Konuyu çok basit olarak bir şekilde göstermemiz mümkündür. Şekil III.3'de yatay eksenle para arzı, dikey eksenle ise fiyatlar genel seviyesi gösterilmiştir. Para talebi ise orijinden yukarı doğru çizilen 45 derecelik bir doğru şeklinde gösterilmiştir. Şekilden anlaşıldığı üzere para arzının M düzeyinde olduğu noktada fiyatlar genel seviyesinin P_1 düzeyindedir. Para arzının $M_{(s)}$ noktasına artırılması ile birlikte fiyatlar genel seviyesi de P_1 'den P_2 'ye yükselmektedir (bkz. Şekil-2).

Şekil :2 Para Arzı ile Fiyatlar Genel Seviyesi Arasındaki İlişki

Fisher Yaklaşımı

Yukarıda basit geometrik yorumunu sunduğumuz miktar teorisini ilk olarak bilimsel düzeyde inceleyen iktisatçı Irving Fisher (1867-1947) olmuştur. ABD’de Yale Üniversitesi’nde görev yapan Profesör Fisher, miktar teorisini ilk kez matematiksel olarak formüle eden bilim adamıdır. Fisher dışında konuyu inceleyen diğer iktisatçılar arasında K. Wicksell, L. Walras, A. Marshall ve A.C. Pigou gibi iktisatçıları sayabiliriz.

Fisher’in miktar teorisi ile ilgili formülü şu şekildedir:

$$PT = MV + M' V'$$

Yukarıdaki formülde;

M : efektif para (itibari ya da nakit para),

M' : kaydi para,

V : Efektif (itibari) paranın dolaşım (tedavül) hızı,

V': Kaydi paranın dolaşım hızıdır.

M+M' toplam para arzını ifade etmektedir. Formülde P, fiyatlar genel seviyesini; T ise ticaret (işlemler) hacmini belirtmektedir.

Fisher denklemine göre, bir ülkede tedavülde bulunan paraların miktarı (M +M') ile onların belirli bir dönem içinde kaç defa el değiştirdikleri (V+V') çarpıldığında elde edilecek rakam aynı dönemde paranın aracılık ettiği işlemlerle (T), bu işlemlere uygulanan fiyatların (P) çarpımına eşit olacaktır. Bu açıklamalar çerçevesinde;

M.V = P.T özdeşliği yazılabilir.

Fisher yaklaşımı bir özdeşlik olarak ele alındığında, ekonomik faaliyet hacmi ne olursa olsun tanımsal olarak geçerli olan bir gerçeği ifade etmektedir. Buna göre toplam harcamalar, bu harcamalara konu olan mal ve hizmetlerin değerine eşittir. Fisher (1946: 124)'e göre, bir özdeşlik ancak değişkenlerle ilgili belli varsayımlar yapıldığında davranışsal bir ilişki (model teori) haline gelip, değişkenler arasındaki nedensellik ilişkilerinin yönü hakkında bilgi verir. Fisher'in denkleme ilgili varsayımları şunlardır:

- M ile M' arasında doğru orantılı ve istikrarlı bir ilişki vardır. Bunun temel nedeni, hane halklarının nakit tercih oranları ile bankaların rezerv mevduat oranlarının istikrarlı ve tahmin edilebilir oluşudur.
- V, V' ve T kurumsal yapı tarafından ve teknik koşullarca belirlenir. Para miktarındaki artış, bu değişkenleri etkilemez.
- M/M' oranı sabittir.
- Para miktarındaki artış doğrudan doğruya ve aynı oranda fiyatlar genel düzeyini artırır. Buna göre nedenselliğin yönü para miktarından fiyatlar genel düzeyine doğrudur. Yani denkleme bağımsız değişken yalnızca para miktarıdır.

Cambridge Yaklaşımı

Fisher'in yukarıda özetlediğimiz yaklaşımı daha sonra neo-klasik iktisatçılardan Cambridge Okulu'nun kurucuları olarak kabul edilen Alfred Marshall ve Arthur C. Pigou tarafından geliştirilmiştir.

Fisher'in yaklaşımında bireylerin "elde tutmak zorunda oldukları para miktarı" analiz edilmektedir. Oysa ki Cambridge yaklaşımında para, ekonomik nedenlerle elde tutulan bir aktif olarak ele alınmaktadır. Bu anlamda Cambridge yaklaşımında "elde tutulmak istenen" para miktarı ön plana çıkmaktadır. Bireylerin "elde tutmak istedikleri para miktarı" ile "fiilen elde tuttukları para miktarı" birbirinden farklı olabileceğinden; Cambridge yaklaşımı ile birlikte "parasal dengesizlik" fikri filizlenmeye başlamıştır.

Cambridge yaklaşımında, Miktar Teorisi;

$$M_s = M_D = k.P.Y$$

olarak ifade edilmektedir. Bu formülasyon çerçevesinde Fisher yaklaşımı ile Cambridge yaklaşımı arasındaki diğer bir önemli

farklılık ortaya çıkmaktadır. Fisher yaklaşımında, denklemin sağ tarafında ekonomideki işlemler hacmi (T) yer alırken, Cambridge yaklaşımında ulusal gelir (Y) yer almaktadır. Bunun bir sonucu olarak, Fisher yaklaşımında "paranın işlem dolaşım hızı" söz konusu edilirken, Cambridge yaklaşımında "paranın gelir dolaşım hızı" söz konusu edilmektedir. Cambridge yaklaşımının bir diğer farklılığı "k" katsayısıdır. "k" katsayısı ulusal gelirin bir oranı olarak elde tutulmak istenen para miktarını göstermektedir. Cambridge yaklaşımındaki "k" katsayısı, Fisher yaklaşımındaki "V"nin matematiksel alternatifi olarak ele alındığında iki yaklaşım arasında fark yok gibi görünmektedir. Ancak, Cambridge yaklaşımı Fisher yaklaşımına göre aşağıdaki farklılıklara sahiptir:

- Cambridge yaklaşımında vurgu para arzından para talebine yönelmiştir. Bu, bakış açısındaki değişikliği yansıtmaktadır..
- Cambridge yaklaşımı ile birlikte parasal sorunlar "para arzı" ve "para talebi" kavramları aracılığıyla analiz edilmeye başlanmıştır.
- En az bunlar kadar önemli olmak üzere, Cambridge yaklaşımında yer alan "k" katsayısının, kurumsal faktörlerin yanısıra ekonomik faktörlerden de etkilenen davranışsal bir değişken olduğu belirtilmektedir. Ancak Cambridge yaklaşımında "k"yı belirleyen faktörlerin ayrıntılı bir analizi yapılmamıştır (Cargill, 1991: 492-3). Para teorisinin gelişim sürecinde izlendiği gibi bu boşluk J.M. Keynes tarafından doldurulmuştur.

3. Modern Miktar Teorisi: Monetarizm

Modern miktar teorisi, klasik miktar teorisinin yeni bir yorumudur. ABD’de Chicago Üniversitesi’nde görev yapan bazı iktisatçılar para teorisine ve bu çerçevede miktar teorisine önemli katkılarda bulunmuşlardır. Chicago Üniversitesi para konusundaki araştırmaları ile tüm dünyada Chicago İktisat Okulu olarak adlandırılmakta ve tanınmaktadır. Bu okulun ilk temsilcileri arasında H.C. Simons ve F.H. Knight’ı saymak gerekir. Simons ve Knight’ın öğrencisi olan Milton Friedman ise günümüzde Chicago okulunun en tanınmış ismidir. 1976 Nobel Ekonomi Ödülünü kazanan M. Friedman’ın para miktarı ve fiyatlar genel seviyesi üzerinde yaptığı teorik ve ampirik araştırmalar literatürde Monetarizm olarak bilinmektedir. Monetarizm, kavram olarak ilk, İsviçreli iktisatçılardan K. Brunner tarafından kullanılmıştır.

Monetarizm, paranın miktarındaki değişmelerin, iktisadi faaliyetler ve fiyatlar genel seviyesi üzerinde büyük etkisinin olduğunu ve fiyat istikrarının sağlanması için en uygun çözümün para arzındaki artış hızının önceden belirlenmesi ile gerçekleştirilebileceğini savunmaktadır.

3.1. Monetarizmin Parasal İstikrarın Sağlanmasına Yönelik Önerileri

Yukarıda belirttiğimiz gibi Monetarizm, enflasyonun tek ve en önemli nedeni olarak para arzındaki artışları görmekte, çözüm olarak da para arzının bir kurala bağlı olarak her yıl sabit oranda artırılmasını önermektedir.

M. Friedman’ın ünlü, “*enflasyon her zaman ve her yerde parasal bir olgudur*” sözü monetarizmin temel felsefesini özetlemektedir. Friedman, bir çok eserinde parasal istikrara yönelik önerisini yıllarca tutarlı bir şekilde savunmuştur. Friedman, 1962 yılında yazdığı ünlü Kapitalizm ve Özgürlük adlı eserinde şöyle yazmaktadır:

“Benim şu anki tercihim, parasal otoritenin para stokunu belirlenen bir oranda artırmasına izin veren bir yasal düzenlemenin yapılmasından yanadır. Para stokunun yıllık artış oranı yüzde 3 ile yüzde 5 arasında bir oran olabilir... Önemle belirtmeliyim ki, bu önerim, paranın yönetiminde her zaman ve sonsuza dek geçerli olacak bir kural olarak görülmemelidir. Bizim şu an para konusundaki bilgilerimize göre en uygun kuralın bu olduğunu düşünüyorum. Para konusunda daha fazla bilgi sahibi olduğumuz takdirde, daha iyi kuralları da bulmamız mümkün olacaktır.” (Friedman, 1962; 54-5.)

Friedman , 1980 yılında yayınladığı bir çalışmasında aynı görüşlerini tekrarlamaktadır:

“Sağlam para için bizim kararlı olmamız lazım. Mevcut koşullarda en iyi çözüm; parasal otoritelerin parasal tabanın büyüme oranını sabit bir şekilde arturmalarına izin veren öneridir.” (Friedman and Friedman, 1980: 24.)

Friedman’a göre para miktarında ılımlı büyüme öngören bir para politikasının benimsenmesiyle parasal otorite, enflasyon ya da deflasyondan kaçınmış olacaktır. Friedman, bir başka yazısında ise para miktarındaki artış oranı ile ekonomik büyüme oranı arasında tutarlı bir ilişkinin gerekliliğinden söz etmektedir. Friedman şöyle demektedir:

“Paranın miktarı ile milli gelir ve fiyatlar arasında yakın ve düzenli bir ilişki mevcuttur. İstikrarlı bir fiyat düzeyi için paranın miktarı, ekonomide toplam üretimdeki büyüme oranına paralel bir şekilde artırılmalıdır.” (Friedman, 1975: 77.)

Friedman, para stokundaki artışların konjonktüre paralel olarak düzenlenmesi görüşünü kabul etmemekte ve bunun parasal kuralı zaman içerisinde giderek anlamsız hale getireceğini ifade etmektedir. Friedman’a göre parasal istikrar için ihtiyari para politikalarına son verilmeli ve sabit bir kural ile siyasi otoritenin parasal otorite üzerindeki müdahaleleri ortadan kaldırılmalıdır. Hemen belirtelim, savaş ve olağanüstü durumlarda Friedman bu sabit kuralın pekala değiştirilmesi gerektiğine inanmaktadır.

Friedman, para arzının kontrolü için en uygun parasal büyüklüğün M2 olduğunu belirtmektedir. M2 , halkın elinde bulundurduğu nakit para, vadesiz mevduat ve vadeli mevduatın toplamından oluşmaktadır. Friedman, para arzının kontrolünde M2’yi kullanmasının nedenini şu şekilde açıklamaktadır:

“Ampirik olarak ele alındığında M2’nin gelir düzeyi ve temel ekonomik büyüklükleri açıklayıcılık gücü diğer parasal büyüklüklere göre daha yüksektir. Buna ek olarak, kısa dönemde M2’de ortaya çıkan dalgalanmalar diğer parasal büyüklüklerde ortaya çıkan dalgalanmalardan daha küçüktür.” (bkz. Öcal vd.,1997: 459).

Günümüzde iktisatçılar arasında para arzının kontrolünde en uygun parasal büyüklüğün hangisi olduğu konusunda bir uzlaşmanın mevcut olmadığını belirtmekte yarar var. Aynı şekilde uygulamada da merkez bankaları parasal

hedef olarak, kimi zaman M1 ya da M2'yi, ayrıca bunların dışında parasal taban, rezerv para ve merkez bankası parası gibi parasal büyüklükleri² esas almaktadırlar.

Friedman, sabit oranlı parasal büyüme kuralı dışında parasal istikrar için aşağıdaki önerilerin de önemli olduğunu belirtmektedir (Parasız, 1985: 481):

1. Açık piyasa işlemlerinin yönetimi parasal büyüme kuralına uygun olarak yürütülmelidir.
2. Merkez bankası, ticari bankaların kendi kasasında bulunan mevduatlarına piyasa faiz oranları kadar (örneğin, kısa vadeli devlet tahvillerine ödenen faiz kadar) faiz ödemelidir.
3. Merkez bankasının zorunlu rezerv oranlarını değiştirme imkanı ortadan kaldırılmaldır.

Bu açıklamalardan sonra şimdi, monetarizmin bir uzantısı olarak geliştirilen ve konumuz açısından önem taşıyan Rasyonel Beklentiler Teorisi konusunda özet bilgiler sunmaya çalışalım.

C. MONETARİZME YÖNELİK ELEŞTİRİLER VE STRÜKTÜRALİZM

Monetarizmin teorik çerçevesi, bazı iktisatçılar tarafından yapılan ampirik çalışma sonuçları ile daha da güçlenmiştir. Özellikle M. Friedman'ın A. Schwartz ile birlikte yapmış olduğu araştırmanın sonuçları (Friedman ve Schwartz, 1963; Friedman ve Schwartz, 1982) modern miktar teorisinin pek çok iktisatçı tarafından benimsenmesine yol açmıştır. 1980 sonrasında monetarizmin önerilerinin pek çok uygulama alanı bulduğu bilinmektedir. Bununla birlikte az gelişmiş ülkelerde enflasyona karşı monetarist önlemler alınmasına karşın, bazı ülkelerde bu konuda başarılı olunamaması monetarizm üzerinde bazı eleştirileri gündeme getirmiştir. Sadece para arzındaki artışlarla enflasyon olgusunun açıklanamayacağını ve çözümün de sadece ekonomideki gelişmelerle paralel bir para arzı büyümesi olmadığını savunan bazı iktisatçılar monetarizme bir tepki

² Parasal büyüklüklerin tanımı ülkeden ülkeye değişmektedir. Ülkemizdeki tanımları kısaca belirtmekte yarar vardır. Parasal taban, rezerv para ile açık piyasa işlemleri toplamına eşittir. Rezerv para; emisyon, bankalar zorunlu karşılıkları, bankalar mevduatı, fon hesapları ve banka dışı kesimin mevduatı toplamına eşittir. Merkez bankası parası ise parasal tabana, kamu kesimi mevduatının eklenmesi suretiyle hesaplanmaktadır.

olarak Strüktüralizm adını verdikleri bir görüşü gündeme getirmişlerdir. Öncülüğünü Latin Amerikalı iktisatçıların yaptığı strüktüralizm, enflasyonun nedenlerini ekonominin daha çok temelindeki yapısal bozukluk ve darboğazlarda aramak gerektiğini, bu yapısal bozukluk ve darboğazlar giderilmedikçe, enflasyon sorununun çözümlenemeyeceğini iddia etmektedir. Strüktüralistlere göre az gelişmiş ekonomilerin sahip olduğu başlıca yapısal bozukluk ve darboğazlar şunlardır (Bkz. Thorp ve Whithead, 1979; Çubukçu, 1983):

1. Tarımsal Ürünler Arzının Yeterince Esnek Olmaması: Az gelişmiş ülkelerde nüfusun büyük çoğunluğu geçimlerini ve yaşamlarını tarım sektöründen sağlamaktadırlar. Bu ülkelerde nüfus artış hızının yüksek olması karşısında, tarımsal ürünlere olan talep zamanla artmakta, buna karşın tarımsal ürünler arzı buna cevap verememektedir. Hava ve yağış şartlarının bozuk olması tarımsal ürünler arzını önemli ölçüde engellemektedir. Ayrıca tarımsal üretimin arttırılamamasının temel nedenlerinden biri de bu sektörün geri kalmış kurumsal yapısıdır. Daha açık bir ifadeyle, az gelişmiş ülkelerde, tarımsal işletmelerin küçük çapta olması, sermaye-yoğun teknolojilerin sınırlı ölçüde kullanılması, sulama, haberleşme ve ulaşım imkanlarının kısıtlı olması vb. nedenler tarımsal üretimin arttırılmasını engellemektedir. Tarımsal arz ile talep arasındaki dengesizliğin talep lehine olması, sonuçta enflasyonist bir durum ortaya çıkarmaktadır.

2. Dış Ticaret Dengesinin Sürekli Açık Vermesi: Az gelişmiş ülkelerde ekonomide karşılaşılan bir diğer dar boğaz ve/veya yapısal bozukluk ise dış ticaret dengesinin sürekli açık vermesidir. Bu ülkelerde, ihracat imkanlarının sınırlı olmasına karşın, hammadde ve ara malların dış ülkelere ithal edilmesi mecburiyeti ödemeler dengesinde dış ticaret açığının giderek büyümesine neden olmaktadır. Az gelişmiş ülkelerde ihracatın sınırlı olmasının çeşitli nedenleri bulunmaktadır. Herşeyden önce, bu ülkelerin ihracat yapıları, birkaç temel maddeye dayanmış olup çeşitlenmiş değildir. Çoğunlukla tarımsal ürünlerden oluşan bu mallara karşı fiyat esnekliği düşüktür. Bu durumda az gelişmiş ülkelerin, fiyatları yükselterek veya diğer ülkelerdeki gelir artışlarından yararlanarak ihracat gelirlerini arttırmaları çok sınırlı kalmaktadır. İhracattaki bu sınırlı gelişmeye karşın, ithalat süratle artma eğilimi göstermektedir. İhracat ve ithalat arasındaki farkın giderek büyümesi ödemeler dengesinde kronik açığa neden olmaktadır. Bu durum; ithalat kapasitesini sınırlandırmakta, ithalatın yasaklanması veya kontenjan uygulanması ise ithal malların yurtiçi fiyatlarını artırarak, enflasyonist bir baskı oluşturmaktadır.

Strüktüralistlere göre, az gelişmiş ülkelerin enflasyondan kurtulabil- meleri için dış ticaret alanındaki bu yapısal bozuklukları gidermeleri gerekir. Bunun için de ihracatın çeşitlendirilmesi ve artırılması, ithalat kapasitesinin düzenli ve ekonomik büyümeye katkıda bulunacak şekilde kullanılması, ithalatı ikame edici sanayilerin geliştirilmesi ve geleneksel ihraç mallarının dışındaki malların ihracatını teşvik edecek bir döviz kuru uygulaması gereklidir.

3. Ekonomik Kurumların Yetersizliği: Yukarıda açıklanan darboğaz ve/veya yapısal bozukluklar yanında, diğer bazı faktörler de az gelişmiş ülkelerin fasit daireden çıkmalarını engellemektedir. Bürokrasi, sermaye piyasasının gelişmemiş olması, bazı sektörlerin monopolcü yapısı, kredi ve banka sisteminin yetersizliği, üreticiler karşısında tüketicilerin örgütlenmemiş olması vb. faktörler mevcut darboğazların daha da genişlemesine neden olmaktadır.

Özetle Strüktüralizm, daha önce de belirttiğimiz gibi az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde devletin düzenleyici ve teşvik edici bir rol oynaması gerektiği önerisinde bulunmaktadır.

III. RASYONEL BEKLENTİLER TEORİSİ

ABD’ de Chicago Üniversitesi’nde Friedman ve öğrencilerinin klasik miktar teorisini yeniden yorumlayarak enflasyon sorununa önerdikleri yeni çözümler dışında, yine aynı üniversitede çalışan ve esasen Friedman’ ın öğrencileri olan bir grup iktisatçı, enflasyon konusunu değişik bir açıdan ele aldılar. Rasyonel Beklentiler Teorisi (Rational Expectations Theory) adıyla iktisat literatürüne giren bu görüş, klasik iktisadın temel ilkelerini aynen benimsemiştir.

Rasyonel beklentiler teorisi ilk olarak 1961 yılında J. Muth’ un “Rasyonel Beklentiler ve Fiyat Hareketleri Teorisi” adıyla yayınlamış olduğu makalesi ile ortaya çıkmıştır (Muth, 1961). Muth, yayınladığı bu çalışmasında enflasyonist dönemlerde ekonomik birimlerin “uyumcu beklentiler” (adaptive expectations)’den ziyade , “rasyonel beklentiler” (rational expectations)’ e sahip olduğunu açıklamıştır. Muth’ un bu makalesi daha sonraki yıllarda Chicago Üniversitesi’ndeki bazı iktisatçılarca bir anlamda tekrar gündeme getirilmiş ve teori daha da güçlendirilmiştir. 1970’ li yılların sonlarına doğru öncülüğünü R. Lucas, T. Sargent ve N. Wallace’ nin yaptığı bazı iktisatçılar rasyonel beklentiler üzerine önemli çalışmalar yayınlamışlardır (Bkz: Lucas ve Rapping (1969); Sargent (1976); Kantor (1979)).

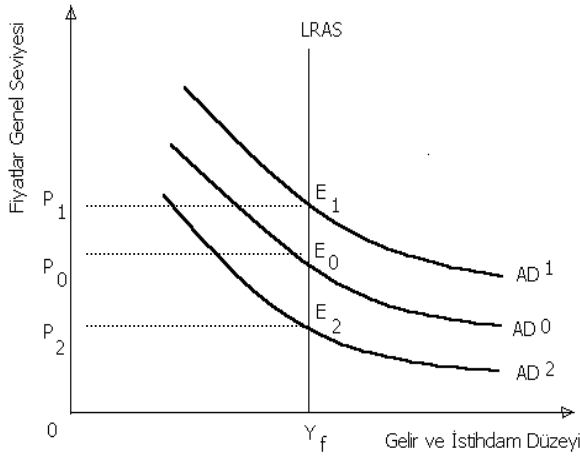
Rasyonel beklentiler teorisinin iktisat bilimine getirdiği yenilik “beklentiler” konusunda olmuştur. Esasen, iktisat teorisinde beklentiler konusu, ilk kez Cobweb

teorisinde (örümcek ağı teorisi) incelenmiştir. Bu teori özellikle, tarımsal ürünlerin arzının, bu ürünlere olan talepteki beklentilere göre gerçekleşeceğini açıklamıştır. Ayrıca, beklentiler konusu, rasyonel beklentiler teorisyenlerinden önce Keynesyenler ve daha sonra Monetaristler tarafından da incelenmiştir. Gerek Keynesyenler ve gerekse Monetaristler, fertlerin genel fiyat seviyesindeki değişimleri önceden tahmin etmede “Uyumcu Beklentilere” sahip olacaklarını belirtmişlerdir. Uyumcu beklentiler teorisine göre gelecekteki fiyat seviyesi önceki dönem(ler)deki fiyatların seviyesine göre belirlenir. Bu teoriye göre özellikle son dönemdeki fiyatlar genel seviyesi ortalaması, gelecekteki fiyatların tahmin edilmesinde önemli rol oynar. Örneğin, enflasyon oranı önceki yıl % 20 ise, bireyler cari yıl enflasyon oranının da % 20 olacağını beklerler. Eğer cari yıl içerisinde enflasyon oranı artarsa (azalırsa) bireyler sonraki yıldaki enflasyon oranının da artacağını (azalacağını) tahmin ederler ve davranışlarını buna göre ayarlarlar (Ekelund ve Tollison, 1986: 687-688).

Rasyonel beklentiler teorisi ise bireylerin uyumcu (adaptive) değil “rasyonel” (rational) beklentilere sahip olacaklarını ve bu nedenle iktisat politikası uygulamaları karşısında derhal aktif bir tavır alıp, bu politikaların beklenen sonuçlarını değiştireceklerini öne sürmektedir. Bu teoriye göre bireyler, iktisat politikası uygulamaları ve bu uygulamaların yaratacağı etkiler konusunda tam bir enformasyona sahiptirler ve dolayısıyla sistematik bir hata yapmaları söz konusu olamaz. Kısaca, fertlerin rasyonel hareket etmeleri sonucunda, iktisat politikası kendinden beklenen etkileri yaratamaz. Rasyonel beklentiler teorisi taraftarlarına göre; devlet, kısa dönemde dahi, vergiler, kamu harcamaları ve para arzı gibi araçları kullanarak, üretim, istihdam, fiyat istikrarı vb. ekonomik değişkenler üzerinde etkili olamaz. Bu bakımdan “aktif” iktisat politikaları yerine “istikrarlı” politikalar kullanılmalıdır. Bu teoriye göre, devlet sadece oyunun kurallarını belirlemeli; fertler de, hangi imkanların kendilerine açık olduğunu bilip kararlarının muhtemel sonuçlarını önceden kestirebilmelidir. Örneğin; vergi politikası ve kamu harcamaları politikası ile ilgili kararlar önceden belirlenmeli ve sık sık değiştirilmemelidir. Politika değişiklikleri zorunlu olduğu zaman ise, bu değişiklikler yavaş yavaş yürürlüğe konulmalıdır (Savaş, 1984; 226-244).

Rasyonel beklentiler teorisine göre ekonomide para arzı artırıldığı zaman, bireyler bunun belli bir dönem sonra fiyatlar genel seviyesi ile birlikte nominal faiz oranını da yükseltebileceğini tahmin edebilirler. Bireyler para arzının enflasyonist bir etki yaratacağını bildikleri için buna karşı rasyonel davranışlarda bulunacaklardır. Örneğin, işçiler nominal ücretlerin enflasyon oranında artırılmasını

isteyeceklerdir. İşçilerin bu taleplerinin işverenler tarafından kabul edilmesi ihtimali yüksektir. Zira, işverenler de fiyatlar genel seviyesinin artmasının kendi karlarını arttıracığını önceden “rasyonel” bir şekilde tahmin edebileceklerdir. Sonuç olarak, para arzının artırılması reel milli gelir ve istihdam düzeyinde önemli bir değişiklik yaratmayacak sadece enflasyonist bir etki doğuracaktır. Dahası, ücret artışları ile fiyat artışları birbirini kovalayacaktır. Bu durumu şekil yardımıyla açıklamaya çalışalım (Ekelund ve Tollison, 1986; 689).

Şekil-1: Para Arzının Büyümesi ve Rasyonel Beklentiler

Ekonomide para arzının artırılması toplam talep seviyesini AD₀ düzeyinden AD₁ düzeyine kaydırarak sonuçta fiyatların P₀ düzeyinden P₁'e yükselmesine neden olur. Rasyonel beklentiler teorisine göre, uzun dönem toplam arz eğrisinin (LRAS) inelastik olduğu varsayılmaktadır. Bunun nedeni, yukarıda da belirttiğimiz şekilde, para arzının artırılmasının uzun dönemde reel üretim ve istihdam üzerinde etkili olmayacağını kabul edilmesidir. Rasyonel beklentiler teorisi, ancak toplumun beklemediği anlarda ve beklemediği şekillerde uygulanacak bir politikanın çok kısa sürede etkili olacağını, zaman içerisinde bireylerin enformasyonu takip ederek beklentilerin değiştirmeleri halinde ise politikaların tekrar etkisiz kalacağını öne sürmektedir.

Yukarıda kısaca özetlediğimiz hipotez, bazı yönlerden eleştirilere uğratılmıştır. Nobel Ekonomi Ödülü sahibi Kenneth J. Arrow teoriyi başlıca şu açılardan eleştirmiştir (Kantor, 1979; 1430-31):

1. Rasyonel beklentiler tezinde ekonomik birimler ekonominin gelecek dengesini analiz etme yeteneğine sahip, süper istatistikçiler olarak kabul edilmektedir.
2. Ekonomide menkul kıymetler piyasası etkin olarak çalışırken, mal ve emek piyasaları bu düzeyde etkin olmayabilir. Aksine bunun tam tersi de olabilir. Arrow' a göre fiyat beklentilerine ilişkin tahminler çoğunlukla sermaye birikimi konusundaki kararlar için doğrudur. Sermayenin akışına ilişkin kararlarda ise fiyat beklentileri önemli hatalar içerebilir. Hisse senetlerindeki fiyat dalgalanmaları buna bir örnek teşkil etmektedir.

IV. SONUÇ

Bu kısa araştırmada Chicago iktisat okulunun öğretileri olarak kabul edilen Monetarizm ve Rasyonel Beklentiler Teorisi' nin temel esasları özetlenmiştir. Özellikle 1980' li yılların başlarından itibaren dünyada adından sıkça söz ettiren Monetarizm, özü itibariyle klasik politik iktisadın para teorisi alanındaki görüşlerinin yeniden yorumlanması- dan başka bir şey değildir. Bir başka ifadeyle, Monetarizm, klasik miktar teorisinin yeni ve modern bir yorumudur. Bu nedenle monetarizme aynı zamanda Modern Miktar Teorisi adı da verilmektedir. Rasyonel Beklentiler ise Monetarizm' den hareketle geliştirilmiş bir teoridir. Bu teorinin iktisat bilimine getirdiği katkı ve yenilik “fiyat beklentileri” konusunda olmuştur.

KAYNAKLAR

AKTAN, Coşkun Can, Utku Utkulu ve Selahattin Togay., Nasıl Bir Para Sistemi? İstanbul: İMKB Yayını, 1998.

ÇUBUKÇU, Tuğrul; Enflasyon Teorisi ve Türkiye' de Enflasyon, Ankara: HU. İİBF Yayını, 1983.

EKELUND, Robert B. ve Robert D. Tollison, Economics, Boston: Little, Brown c, 1986.

FRIEDMAN, Milton, Studies in the Quantity Theory of Money, Chicago: University of Chicago Press, 1956.

FRIEDMAN, Milton ve Anna J. Schwartz, A Monetary History of the United States (1867-1960), Princeton: Princeton University Press, 1963.

FRIEDMAN, Milton ve Anna J. Schwartz, *Monetary Trends in the United States and United Kingdom* Chicago: University of Chicago Press, 1982.

FRIEDMAN, M. (1962), “Should There Be An Independent Monetary Authority”, L.B.YEAGER (Ed.), *In Search of Monetary Constitution* içerisinde, Harvard University Press, Cambridge.

FRIEDMAN, M. ve R. FRIEDMAN (1980), “The Tide is Turning”, P. DUIGNAN ve A. RABUSHKA (Eds.), *The United States in the 1980's* içerisinde, Hoover Institution, Stanford, 3-30.

FRIEDMAN, M. (1975), “The Case for A Monetary Rule”, M. FRIEDMAN, *An Economist's Protest* içerisinde, Thomas Horton, New Jersey.

GREENHUT, M.L. ve Charles T. Stewart, *From Basic Economics to Supply-Side Economics*, New York: University of Press of Amerika, 1982.

GWARTNEY, James D. Ve Richard Stroup (1980), *Economics-Private and Public Choice*, 2nd Ed. New Year: Acedemic Press.

KANTOR, Brian, “Rational Expectations and Economics Thought”, *Journal of Economics Literature* Vol 17, (Dec. 1979), pp, 1422-1441.

LUCAS, Robert E. Ve Leonard A. Rapping, “Price Expectations and the Philips Curve”, *American Economics Review* vol 59, No 3, June-1969.

MACESICH, George, *The Politics of Monetarizm – Its Historical and Institutional Development –* New Jersey: Rowman and Allaneld, 1984.

MUTH, John F. (1961), “Rational Expectations and the Theory of Price Movements” *Econometrica*, July 1961, Vol 29, No 3, pp, 315-335.

ÖÇAL, T., F. ÇOLAK, S. TOGAY ve K. ESER (1997), *Para Banka: Teori ve Politika*, Gazi Kitabevi, Ankara.

SARGENT, Thomas, “Rational Expectations and the Theory of Economic Policy”, *Journal of Monetary Economics*, April-1976. Vol 2, No 2, pp, 169-183.

SAVAŞ, Vural, *Keynezyen İktisat Yıkılırken*, İstanbul: Fatih Yayınevi Matbaası, 1984.

THORP, Rosemary ve Laurence Whitehead, *Inflation and Stabilization in Latin America* New York: Holmes-Meier Publ, 1979.

VANE, Howard ve John Thompson, *Monetarism – Theory- Evidence and Policy*, Wiley: 1979.